

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 11/2014 vp

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko: kestäväällä kasvulla hyvinvointia

Tulevaisuusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä marraskuuta 2013 lähettäessään valtioneuvoston selonteon kestäväällä kasvulla hyvinvointia (VNS 7/2013 vp) valmis-televasti käsiteltäväksi tulevaisuusvaliokuntaan samalla ilmoittanut, että erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa viimeistään 28.3.2014.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- pääsihteeri Pekka Lindroos, valtioneuvoston kanslia
- neuvotteleva virkamies Ahti Hirvonen, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Riina Vuorento, opetus- ja kulttuuriministeriö

- erikoistutkija Laura Kitt, MTT Taloustutkimus
- vanhempi tutkija Riitta Hänninen, Metsäntutkimuslaitos
- maatalousekonomisti Kyösti Arovuori, Pellervon taloustutkimus PTT
- erityisavustaja Paula Viertola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtaja Antro Säilä, Metsäteollisuus ry
- laatupäällikkö Pekka Seppälä, Oulun kaupunki
- professori Janne Laine, Aalto-yliopisto
- Juha Laakkonen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— professori Petri Parviainen, Aalto-yliopisto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Selonteon mukaisesti valiokunta toteaa, että tulevaisuuden kasvun tulee nojata kestäväan kehitykseen. Ekologinen, sosiaalinen, taloudellinen ja kulttuurinen kestävyys kietoutuvat toisiinsa. Talouskasvua on tarkasteltava näiden kokonaisuutena.

Valiokunta yhtyy myös selonteon näkemykseen siitä, että talouskasvu on välttämätöntä. Vain riittävällä talouskasvulla voidaan kuroa umpeen valtiontalouden kestävyysvaje. Samalla valiokunta korostaa selonteon näkemystä, jonka mukaan Suomen menestyksen malli rakennetaan maamme omiin vahvuuksiin ja luontaisiin edellytyksiin, kuten luonnonvaroihin.

Valiokunta korostaa, että Suomella on luontaisia, uusia mahdollisuuksia tarjoavia edelly-

tyksiä, jotka eivät häviä. Erityisesti uusiutuvat luonnonvarat ja niiden kestävä hyödyntäminen on jatkossa merkittävä tekijä maamme kilpailukyvyyn kannalta. Uusiutuvat luonnonvarat on vahvuus, jota on kyettävä hyödyntämään nykyistä paremmin myös uuden kestävä kasvun lähteinä. Mikäli talouskasvu jatkuu kehittyvissä maissa nykyisellä voimakkuudella eikä käänteentekeviä teknologisia hyppäyksiä tapahdu, niukkuus tulee lisääntymään maapallolla. Kaikilla ei riitä kestäväällä tavalla energiaa, raaka-aineita, ruokaa ja vettä. Tilanteeseen vaikuttavat ratkaisevasti myös ilmastomuutoksen vaikutukset.

Selonteossa on todettu, että parhaiten Suomessa tulevat menestymään korkeasti erikoistuneet valmistavan teollisuuden alat mukaan lukien alat, joilla Suomella on suotuisat luontaiset lähtökohdat, kuten esimerkiksi metsä- ja muut luonnonvaramme. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tässä yhteydessä maaseudun merkitys korostuu. Suomi on vahvasti maaseutumainen maa. Kaupunkikeskukset ovat pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta kansainvälisesti verrattuna varsin pieniä. Vain 5 prosenttia Suomen pinta-alasta on rakennettua aluetta, ja yli 80 prosenttia Suomen vientituotteista valmistetaan maaseutualueiden yrityksissä. Yrittäjyyden edistäminen on erityisesti maaseutualueilla tehokkaimpia tapoja luoda uusia työpaikkoja ja huolehtia työpaikkojen säilymisestä.

Selonteon määritelmän mukaan vihreällä kasvulla tarkoitetaan vähähiilisyyteen ja resurssitehokkuuteen perustuvaa, ekosysteemien toimintakyvyn turvaavaa taloudellista kasvua, joka edistää hyvinvointia ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Selonteosta käy ilmi, että tulevaisuudessa Suomen omien luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen on tärkeä perusta biotalouteen perustuvalla kasvulla. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että työ- ja elinkeinoministeriön hankkeena valmistellussa Suomen Biotalousstrategiassa (2014) johtajatuksena on, että Suomessa luodaan kilpailukykyisiä ja kestäviä biotalouden ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin ja synnytetään sekä kotimaahan että kansainvälisille markkinoille uutta liiketoimin-

taa, joka tuo hyvinvointia koko Suomelle. Biotalousstrategian tavoitteena on nostaa biotaloutemme tuotos 100 miljardiin euroon vuoteen 2025 mennessä ja luoda 100 000 uutta työpaikkaa. Osaaminen, koulutus ja tutkimus ovat keskeisiä mahdollistavia tekijöitä biotalouden kehitykselle. Biotalous ei ole uusi toimiala, vaan se yhdistää monia alkutuotannon ja jalostustoiminnan aloja sekä lopputuotteiden markkinoita. Valiokunta painottaa maamme biotalouden asemaa osana globaalia kilpailua. EU:n ja kansallisella tasolla kilpailukykyä tulee parantaa kaiken taloudellisen toiminnan edistämiseksi.

Biotalous liittyy keskeisesti valiokunnan toimialaan. Valiokunnan toimialalla strategisena päämääränä on peltojen, metsien, vesien, kotieläinten sekä kala- ja riistakantojen elinvoimaisuus ja tuottavuus. Päämääräksi on asetettu, että näihin uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen kilpailukyky vahvistuu tulevaisuudessa ja niihin perustuvan tuotannon arvo kasvaa. Tämä edellyttää muun ohella monitieteistä ja korkeatasoista tutkimusta sekä tutkimustulosten aiempaa nopeampaa ja tehokkaampaa hyödyntämistä.

Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että globaalista näkökulmasta Suomen vesivarat ovat nousemassa erittäin arvokkaiksi. Ruuantuotanto käyttää maailman makeasta vedestä yli 80 prosenttia. Makeaa vettä on prosentti maailman vesistä. Suomi kuuluu tulevaisuudessa vesirikkaisiin maihin, mikä tarjoaa meille poikkeukselliset tulevaisuuden mahdollisuudet biomassan tuottamiseen.

Edellä esitetystä käy jo ilmi, että selonteossa on tunnistettu vesivarojen ohella muut maailmanlaajuiset luonnonvarojen niukkuuteen ja käyttöön liittyvät ongelmat, kuten ruoan, uusiutuvien raaka-aineiden ja uusiutuvan energian niukkuus ja kysynnän kasvu. Maamme biotalouden osa-alueet, mm. metsätalous, ruuantuotanto, puhdas ympäristö, pohjoinen osaaminen ja näiden kaikkien uudet, vielä hyödyntämättömät mahdollisuudet on tuotu esiin. Biotalouden näkökulma ei ole kuitenkaan saanut selonteossa kaikilta osin riittävää huomiota. Selonteon yhteenvedosta (yhteenvedo valtionneuvoston tavoit-

teista ja toimintalinjauksista) on luonnonvarojen merkitys ja biotalouden mahdollisuudet kestävän kasvun mahdollistajana kokonaan jätetty pois, mitä valiokunta pitää merkittävänä puutteena.

Selonteosta käy ilmi, että kasvussa ja hyvinvoinnissa on keskeistä, kuinka innostavassa ja toimivassa ympäristössä yksittäinen kansalainen, yhteisö tai yritys toimii samoin kuin eri tahojen kytkeytyminen virtuaaliympäristöihin. Edellytykset pitää maaseutu ja haja-asutusalueet elinvoimaisina paranevat, kun virtuaalisen kanssakäymisen osuus osana työnteoa, opiskelua ja arkielämää kasvaa. Valiokunta yhtyykin selonteon näkemykseen siitä, että tulevaisuuden pohjoisen älykkäiden ja kestävien yhdyskuntien tulee olla asumisen, yritystoiminnan ja matkailun houkuttelevia yhdistelmiä. Valiokunta painottaa erityisesti yritystoiminnan merkitystä.

Selonteossa on tuotu esiin, että tulevaisuuden virtuaalitaloudessa yritykset voivat sijaita missä vain. Valiokunta korostaa sitä, että tämä luo mahdollisuuksia maaseudulle. Valiokunta kiinnittää myös selonteon mukaisesti huomiota siihen, että kaikki teknologia ei ole ICT:tä (tieto- ja viestintäteknologiaa), mutta kaikki teknologiat ja sovellukset tulevat hyödyntämään ja kytkeytymään jollakin tavoin digitaaliseen maailmaan. Lisäksi on huomattava, että isoja tulevaisuuden muutoksia voi seurata myös muiden teknologia-alueiden hyppäyksistä ja yllätyksistä. Tällainen teknologia-alue voi olla esimerkiksi bioteknologiat. Tässä yhteydessä valiokunta haluaa nostaa esiin myös selonteon huomion siitä, miten kotimarkkinat voivat olla toimivia kokeilemiselle ja pilotoinnille, joiden merkitys tulevaisuuden innovaatiotoiminnassa kasvaa. ”Laajan maan hajautettu yhdyskuntarakenne on mahdollista kääntää tässä eduksi. Elämme tulevaisuuden hajautettujen ratkaisujen koelaboratoriossa.”

Valiokunta toteaa, että yhteiskunnan kestävä kehitys vaatii tuekseen riittävän ja toimivan yhdyskuntarakenteen. Aineelliseen tuotantoon perustuva lisäarvo vaatii edelleen voimakasta panostusta esimerkiksi liikenneyhteyksiin ja logistiikkaan. Valiokunta katsoo, että on tärkeää mää-

rittää, minkälaista infrastruktuuria ja yhteiskuntarakennetta Suomessa halutaan ylläpitää. Biotalous samoin kuin maaseudun ja maaseudulla harjoitettavien elinkeinojen muodot ovat jatkossa suoraan riippuvaisia niille tarjotuista tukipalveluista.

Maatalous

Edellä esitetyistä on jo käynyt ilmi, että ilmaston lämpenemisellä on tulevaisuudessa laajoja heijastusvaikutuksia koko maapallon elintarviketuotantoon ja ruokaturvaan. Maanviljelyn satotasot voivat maailmalla monin paikoin laskea ja sadon laatu heiketä nykyisestä. On kuitenkin todennäköistä, että ilmastomuutos aiheuttaa pohjoisille viljelyalueille myös myönteisiä vaikutuksia, jolloin suomalainen maataloustuotanto voi hyötyä muutoksesta. Tosin muutoksen nopeus, ennustetut suuret säävaihtelut ääri-ilmiöineen sekä muut kielteiset tekijät aiheuttavat epävarmuutta. Satokauden pidentyminen nostanee kuitenkin viljelykasvien satotasoja, ja kasvilajivalikoimaa voitaneen lisätä nykyistä monipuolisemmaksi.

Valiokunta toteaa, että ilmastomuutoksen seurauksena Etelä-Euroopan maatalous saattaa romahtaa, millä on suorat ja merkittävät vaikutukset Suomeenkin. Todennäköistä on lisäksi, että öljyn hinta jatkaa nousuaan ja öljyn lisäksi muidenkin raaka-aineiden hintojen vaihtelut voimistuvat. Valiokunta katsoo, että tässä tilanteessa korostuu Suomen oman tuotantokapasiteetin ja maataloustuotannon säilyttäminen vähintään nykytasolla. Muutokset EU:n sisämarkkinoilla voivat merkitä myös kasvavaa kysyntää suomalaisille maataloustuotteille ja elintarvikkeille. Energian osalta entistä tärkeämmäksi muodostuu uusiutuvien energiamuotojen edelleen kehittäminen korvaamaan uusiutumattomista luonnonvaroista saatavaa energiaa ruoantuotannon siitä kuitenkin vaarantamatta.

Tässä yhteydessä valiokunta korostaa elintarviketuotannon huoltovarmuuden ylläpitämisen välttämättömyyttä. Maassamme on tällä hetkellä riittävästi peltoalaa elintarviketeollisuuden raaka-ainekysynnän tyydyttämiseksi ja jopa viennin kehittämiseksi. Kotimaisen huoltovar-

muuden ylläpitäminen on kuitenkin ensisijaisen tärkeää.

Ruoan osalta selonteko keskittyy korostamaan ruokaa osana ekosysteemipalveluja ja paikallista ruokaa. Selonteon mukaan paikallinen ruoka ja energian tuotanto, ympäristönhoitotyöt ja monet lähipalvelut luovat perustan kansalliselle elinkeinoelämälle ja viihtyisälle asumiselle. Elintarvikkeiden vientimahdollisuuteen selonteossa ei viitata lainkaan, vaikka edellä todetun mukaisesti ilmastomuutoksen seurauksena ruoan tuotannon painopisteen uskotaan siirtyvän pohjoisemmille ja vesirikkaimmille alueille. Lisäksi keskeinen tekijä kulutuksen kannalta on maapallon väestömäärän kasvu. Suomessa maataloustuotantoa tulee tulevaisuudessa kehittää myös globaaliin ruokaturvaan liittyvistä syistä. Ruoantuotanto on inhimillisen elämän perusedellytys kaikkialla maailmassa. Riittävä ruuan tuotanto on keskeinen osa kestävästä kehityksestä ja biotaloutta.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että elintarvikeala on globaalisti kasvanut varsin voimakkaasti maailmantalouden muutoin nopeasti vaihtelevissa taloussuhdanteissa. Suomessa elintarvikeala, joka jo nyt on huomattava työllistäjä, on yksi tulevaisuuden potentiaalisista kasvualoista, mikä on todettu Kansallisessa Ruokastrategiasa 2030, Ruokapoliittisessa selonteossa 2011 sekä hallitusohjelmassa. Määrällisten tavoitteiden ohella tavoitteena tulee olla myös, että kuluttajat syövät entistä maukkaampaa ja terveellisempää ruokaa, joka on tuotettu lähellä, kestävästi ja turvallisesti. Kuluttajien tulee myös voida olla entistä tietoisempia valinnoistaan, ja valintojen tueksi tarvitaan entistä enemmän tietoa.

Valiokunta toteaa, että luonnonvaroihin ja ruoan riittävyyteen vaikuttavat poliittiset ratkaisut eivät ole pelkästään maatalous-, metsä- tai elintarvikepolitiikkaa ja kuluttajapolitiikkaa, vaan usein ilmasto-, energia- ja ympäristöpolitiikkaa, ajoittain myös alue- ja maaseutupolitiikkaa. Tällaisissa monimutkaisissa ja vaikutteisissa tilanteissa ja riippuvuussuhteissa syy- ja seuraussuhteita pitääkin pystyä jo ennalta tarkasti analysoimaan, jotta politiikkavaikutukset eivät muodostu odottamattomiksi tai jopa haitallisiksi

kokonaisuuden kannalta. Tämä korostaa yhteensovittamisen tärkeyttä ja tarvetta tavoitella yhdenmukaisuutta kaikissa politiikkatoimenpiteissä.

Valiokunta katsoo, että elintarvikealalla kasvua on tulevaisuudessa Suomessa saatavissa erityisesti yritysten kansainvälistymisen, viennin kasvun sekä kotimarkkinoilla tapahtuvan menestymisen kautta. Elintarvikeketjun toiminnan kehittymisen perusedellytyksenä on kannattava kotimainen alkutuotanto ja jalostus. Korkeasta elintarvikeeturvallisuudesta on tehtävä myös elintarvikkeiden vientivaltti.

Metsätalous

Edellä esitetystä on käynyt ilmi, että tulevaisuuden hyvinvoinnin perusta on nähty biotaloudessa, jonka varaan kasvua rakennetaan nyt Suomen ohella useissa maissa. Biotalouteen ja vähähiilisyyspyrityksessä metsäalan merkitys on keskeinen, ja Suomessa biotalous tulee olemaan voimakkaasti metsäbiotaloutta.

Valiokunta toteaa, että Suomessa metsäala on myös tulevaisuudessa eräs tärkeimmistä hyvinvointia luovista toimialoista. Nykyisin Suomen viennin arvosta noin viidennes tulee paperi- ja puutuoteteollisuuden tuotteiden viennistä. Metsäteollisuuden työllistämisaikutukset korostuvat etenkin aluetalouksissa, joihin jää myös suuri osa kantorahatuloista. Kotimaan uusiutuvasta energiasta metsäteollisuus tuottaa kaksi kolmasosaa. Metsäenergialla on uusiutuvan energian tavoitteisiin pyrittäessä keskeinen merkitys kotimaassa ja koko EU:n alueella. Myös luontomatkailu on kasvava ja alueellisesti tärkeä elinkeino. Metsät ovat kansalaisten henkisen hyvinvoinnin lähde, joissa marjastetaan, metsästetään ja retkeillään kaupungistumisen edetessä yhä enemmän. Tämä aineettomien hyvinvointi- ja terveyspalveluiden kysyntä kasvaa tulevaisuudessa.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että maamme metsien vuosittainen kasvu ylittää 100 miljoonaa m³, josta käytetään teollisesti alle 60 miljoonaa m³. Suomessa on siten mahdollista lisätä investointeja joiden seurauksena hakkuumäärä voidaan nostaa lähelle kestävästä ylärajaa,

yli 70 miljoonaan m³:iin. Varmuus raaka-aineen markkinoille tulosta on kuitenkin ehdoton edellytys investoinneille.

Metsävarojen hyödyntäminen perustuu kestäviin hakkuihin, kustannustehokkaaseen metsänhoitoon, kannattavaan metsätalouteen sekä metsien käytön yleiseen hyväksyttävyyteen. Valiokunta painottaa sitä, että metsien kasvukyvystä tulee huolehtia sen mahdollistamiseksi, että metsät tuottavat aineelliseen tuotantoon perustuvaa lisäarvoa jatkossakin.

Valiokunta toteaa, että metsäteollisuus on parhaillaan rakennemuutoksen kourissa — ei pelkästään Suomessa vaan koko maailmassa. Painettu viestintä häviää vähitellen kilpailussa sähköistä mediaa vastaan, etelän nopeakasvuiset puuplantaasit uhkaavat syrjäyttää pohjoiset metsät raaka-ainelähteinä ja kehittyvät taloudet nousevat kasvun keskuksiksi Pohjois-Amerikan ja Euroopan rinnalle ja ohikin. Suomella on kuitenkin metsäteollisuuden tulevaisuutta ajatellen merkittäviä vahvuuksia: kestävästi hoidetut metsät ja korkealaatuinen puuraaka-aine, ainutlaatuinen koulutusjärjestelmä kaikille koulutustasoille, vahva kone- ja laitteollisuus — lyhyesti sanottuna maailman vahvin metsäklusteri.

Biotalousdelle on ominaista uusiutuvien biopohjaisten luonnonvarojen ja ympäristöä säästävän puhtaan teknologian käyttö sekä materiaalien tehokas kierrätys. Biotalousdessa eri toimialojen välillä syntyy uudenlaista yhteistyötä ja teollisia symbiooseja metsä-, energia-, kemian- ja rakennusallalla. Puuhun ja puubiomassaan perustuvien tuotteiden ja energian rinnalla kehitetään uusia biopolttoaineita, biomateriaaleja ja biokemikaaleja. Puubiomassojen korjuuteknologiaan, logistiikkaan ja biomassojen jalostamiseen liittyvä vahva osaaminen yhdessä ICT-osaamisen kanssa tarjoaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia perinteiselle teknologiateollisuudellemme, sillä puhtaille teknologioille on kasvavaa kysyntää. Valiokunta korostaa sitä, että palveluilla, niin teollisiin tuotteisiin liittyvillä palveluilla kuin myös aineettomalla arvoluonnilla, tulee olemaan kasvava rooli biotalouden arvoverkoissa ja ne avaavat liiketoimintamahdollisuuksia etenkin pk-sektorille.

Valiokunta toteaa, että puuraaka-aineesta on perinteisen käytön ohella moneksi: nestemäiseksi polttoaineeksi, kemikaalien valmistukseen, komposiitteihin, tekstiileihin jne., joissa loppukäytöissä lisäarvo puutavara-aineelle on moninkertainen nykyiseen verrattuna. Valiokunta kiinnittää myös huomiota siihen, että uutta metsään perustuvaa teollisuutta syntyy maahamme jatkuvasti. Hyviä esimerkkejä tuoteinnovaatioista ovat puuhun perustuva biodiesel ja murtumien hoitoon kehitetty "puukipsi" sekä bioteknisesti tuotetut lääkkeet. Myös kartonkituotteiden kysyntä kasvaa mm. verkkokaupan vauhdittamana, ja erilaisten hygieniatuotteiden kysyntä lisääntyy elintason myötä. Tuoteinnovaatioiden lisäksi prosessi-innovaatioita tehdään metsäteollisuuden tehtaissa käytännössä joka päivä.

Valiokunta korostaa, että puurakentaminen on sekä ympäristön, aluetalouden että työllisyyden kannalta kestävä ratkaisu. Puu oikein käytettynä soveltuu lähes kaikkeen, mihin myös betoni ja teräs soveltuvat. Lyhyellä tähtäimellä puurakentamisen lisääminen erityisesti julkisessa ja kerrostalorakentamisessa voi jo pelkästään luoda Suomeen tuhansia työpaikkoja. Puurakentamisen osaamisesta tulee tehdä myös vientituote.

Metsien ekosysteemipalvelut liittyvät jo nyt suoraan kotimaiseen teollisuuteen ja sitä kautta talouden kestäväan kasvuun. Metsien tuottamista ekosysteemipalveluista puuntuotanto on rahamääräisesti merkittävin. Myös metsien tuottamien muiden ekosysteemipalveluiden (luontoarvot, virkistysmahdollisuudet, kasvit) tuottaman lisäarvon hyödyntäminen sekä siitä saatavien ainesosien hyödyntäminen muodostavat hyvän pohjan kestäväällä kasvulla.

Valiokunta toteaa, että maamme metsävarat mahdollistavat myös metsähakkeen energiakäytön kasvattamisen. Euroopan tasolla biotalous tulee lisäämään metsäbiomassan kysyntää siten, että Eurooppaan on ennakoitu syntyvän biomassavajetta.

Edellä on todettu, että kotimaan uusiutuvasta energiasta metsäteollisuus tuottaa kaksi kolmasosaa. Myös uusiutuvan ja hajautetun pien- ja mikroenergiatuotannon edistäminen on noussut viime vuosina vahvasti esiin vihreän kasvun osa-

na. Päivitetystä Ilmasto- ja energiastrategiassa tavoitellaan hajautetun energiantuotannon osuuden lisäämistä uusiutuvan energian tuotannossa. Valiokunta katsoo, että suunniteltaessa kansallisia edistämistoimia tulee ottaa vahvemmin huomioon hajautetun energiantuotannon käytön ja jakelun kehittäminen sekä innovatiiviset lähi-energiaratkaisut.

Selonteossa korostetaan valtion roolia lähinnä edellytyksien luojana kestävän kasvun osalta. Uusiutuvan energian osalta mainitaan mm. bioöljy, vesivarojen hyödyntäminen ja tuulivoima. Edellä todetun mukaisesti valiokunta korostaa lisäksi metsäbiomassan merkitystä. Uusiutuvasta energiasta on mahdollista tehdä vahva kasvuala erityisesti uuden yritystoiminnan ja työllisyyden lisääjänä. EU-tasolla European Renewable Energy Council (EREC) on esittänyt, että nostamalla uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin EU:n energiankulutuksesta vuoteen 2020 mennessä vihreitä työpaikkoja voi syntyä yli 2 miljoonaa. Esimerkiksi Saksassa vuosien 2004 ja 2011 välillä uusiutuvan energian työpaikat ovat lisääntyneet 160 000 työllisestä 381 000 työlliseen. Hajautetulla ja uusiutuvalla energiantuotannolla onkin merkittävä rooli myös työllistäjänä.

Kestävyyden huomioon ottaminen on metsäalan perinteinen vahvuus ja perusta uusien liiketoimintojen kehittämiseksi. Vähähiilisyyden vaatimuksen korostuessa uusiutuvien raaka-aineiden tarve lisää puukuidun ja metsäalan tuotteiden ja palveluiden kysyntää maailmalla. Samalla lisääntyy metsään ja puuhun perustuvien kilpailukykyisten materiaalien, tuotteiden, palvelujen sekä uusien liiketoimintamallien tutkimuksen tarve. Myös metsiin perustuvan yritystoiminnan kehittyminen ja yrittäjyyden muuttuminen luo uusia tutkimustarpeita. Tutkimusta tarvitaan yhä enemmän, kun pyritään murtautumaan perinteisten toimialojen ulkopuolelle ja löytämään yhteisiä rajapintoja muihin toimialoihin. Kilpailukykyinen biotalous edellyttää toimintatapojen uudistamista, kansainvälisten osaamiskeskittymien syntymistä sekä eri toimialojen osaamisten yhdistämistä. Kysynnän käynnistämiseksi tarvitaan rohkeita ko-

keiluja sekä pilotointi- ja demonstrointialustoja innovaatioiden kaupallistamiseksi.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisessa metsäluonnon biologisen monimuotoisuuden turvaaminen ja metsien terveys ovat tärkeä edellytys. Metsät toimivat hiilinieluinä ja -varastoinä sekä vaikuttavat merkittävästi vedenkiertoon ja maaperään. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että metsävarojen kehitykseen, metsäbiomassan riittävyyteen, uusiin metsänhoidon menetelmiin, metsätalouden kannattavuuteen sekä puun markkinoille saamiseen liittyvä tutkimustieto ja sille rakentuva kehitystoiminta ovat tärkeä edellytys bioraaka-aineen käytön kasvattamiselle. Myös metsäalan koulutuksesta on huolehdittava.

Uuden kehittämiseksi on tärkeää, että metsätalouden ja puunjalostuksen kilpailukykyyn parantamiseksi tehdään kaikki voitava. Julkisen vallan osalta se tarkoittaa ennen kaikkea kustannuksia ja/tai hallinnollista taakkaa lisäävän sääntelyn välttämistä ja toisaalta toimintaedellytysten parantamista. Valiokunta painottaa sitä, että toimiva yhteiskunnan infrastruktuuri ja ennakoitava liiketoimintaympäristö ovat onnistumisen edellytyksiä. Toimivalla tieverkostolla on keskeinen merkitys maaseudun kaikkien toimintojen kannalta. Se on myös puuntuotannon ja puunhankinnan perusedellytys. Tarvitaan yhteiskunnan panostusta niin fyysiseen kuin digitaaliseenkin infrastruktuuriin.

Valiokunta katsoo, että selontekoa voimakkaammin tulee painottaa metsään perustuvia mahdollisuuksia osana tulevaisuuden kestävää biotaloutta. Pitemmällä tähtäimellä on täysin realistista saavuttaa Suomen metsäklusterin tutkimusstrategian vuoden 2006 vision mukaisesti alan tuotannon arvon kaksinkertaistaminen niin, että puolet lisäarvosta tulee tuotteista, joita ei vielä vuonna 2006 tunnettu.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja

että selonteon johdosta hyväksytään seuraava kannanotto:

Maa- ja metsätalouden uusiutuvien luonnonvarojen merkitys sekä niihin liittyen biotalouden mahdollisuudet

luoda taloudellista kasvua ekosysteemit turvaten tulee tunnustaa valtioneuvoston tavoitteissa ja toimintalinjauksissa.

Helsingissä 1 päivänä huhtikuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jari Leppä /kesk
vpj. Lauri Heikkilä /ps
Markku Eestilä /kok
Satu Haapanen /vihr
Reijo Hongisto /ps
Anne Kalmari /kesk
Timo V. Korhonen /kesk

Pirkko Mattila /ps
Jari Myllykoski /vas
Mats Nylund /r
Kari Rajamäki /sd
Arto Satonen /kok
Katja Taimela /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.